

УДК 658.012

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

ОЛЕКСАНДР ЯКИМЕНКО,*аспірант кафедри обліку та аудиту**Приазовського державного технічного університету, м. Маріуполь*

У статті виконано системний аналіз виявлених тенденцій і чинників розвитку інноваційного потенціалу підприємств України. Зроблено висновок, що Україна нині не в змозі забезпечити випереджальний розвиток технологій та високотехнологічних галузей, оскільки параметри її інноваційно-технологічного розвитку вже давно знаходяться за межами граничних інтервалів. Протягом усього періоду існування України як самостійної держави відбувався нееквівалентний зовнішньоекономічний обмін, посилювалася її залежність від багатьох зовнішніх чинників, у тому числі функція постачальника природної сировини й робочої сили для ТНК та розвинутих країн, які концентрують глобальний інтелектуальний потенціал.

Ключові слова: інноваційний потенціал, технологічний уклад, інноваційний процес, високотехнологічна продукція.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження інноваційного потенціалу промислових підприємств підтверджують такі фактологічні дані. Неефективність галузевої структури промислового виробництва: понад 2/3 припадає на галузі, що виробляють продукцію проміжного споживання (сировину, матеріали, енергоресурси), тобто відбувається процес примітивізації структурної конструкції промисловості, зниження її конкурентоспроможності. Протягом 2000-2010 рр. зросла сума отриманих збитків, знизилася рентабельність машинобудівної промисловості, частка підприємств, що впроваджували інновації, становить 11,5 % (2010 р.), частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції дорівнює 3,8 % (2010 р.). За технологічною структурою переважають виробництва низьких (III) і середніх (IV) технологічних укладів (95,9 %), частка V і VI високотехнологічних укладів, що визначають глобальні мегатренди економічного розвитку держави, перебуває на рівні 4,1 %.

Останні дослідження і публікації з проблеми. У науковій літературі значну увагу розвитку інноваційних процесів приділяли зарубіжні та вітчизняні вчені, серед яких можна виділити праці В. Аншина, С. Валдайцева, А. Віна, В. Гейця, А. Гойка, Л. Гохберга, С. Гріна, С. Джонса, П. Завліна, А. Загороднього, С. Ільєнкової, А. Казанцева, Г. Калитича, В. Ковальова, Н. Краснокутської, М. Крупки, О. Кузьміна, О. Лапко, Р. Левітта, І. Лукінова, Л. Мінделлі, Р. Фатхудинова та інших. Незважаючи на велику кількість наукових праць і значні досягнення в теорії та практиці управління розвитком інноваційного потенціалу, є частина питань, які залишаються постійним об'єктом дискусій.

Метою статті є аналіз основних тенденцій розвитку інноваційного потенціалу промислових підприємств України.

Виклад основного матеріалу. Основним шляхом структурної перебудови національної економіки є перехід до модернізаційного економічного роз-

витку України. З цією метою необхідно, як указано в роботах [2-6], визначити обмежений перелік пріоритетних напрямів розвитку локомотивів модернізації та напрямів диверсифікації виробництва продукції й послуг для задоволення потреб внутрішнього ринку в рамках розробки та реалізації концепції зниження імпортозалежності та стимулювати зростання експорту продукції кінцевого виробництва; забезпечити взаємодію між державою, бізнесом і регіонами (на основі приватно-державного партнерства, форсайту тощо); підтримувати на державному рівні виробництво продукції високих (V і VI) технологічних укладів; розробити програму розвитку торговельної інфраструктури, що в умовах зростаючої конкуренції за ринки збуту та транзитні послуги дасть змогу трансформувати порівняльну перевагу України в географічному розташуванні в конкурентну; здійснити системну реформу регуляторної політики, що повинна включати заходи зі спрощення дозвільної системи; скасувати обов'язкову сертифікацію деяких товарів та послуг; впровадити нову систему ринкового нагляду за відповідністю готової продукції основним вимогам щодо її безпеки для життя та здоров'я громадян та навколишнього середовища; скоротити масштаби контрабандного ввезення товарів шляхом усунення середовища для виникнення зловживань; допустити іноземні компанії-виробники на внутрішній ринок на умовах організації процесу виробництва продукції взаємін імпортованої; придбати ліцензії в іноземних виробників на виробництво імпортозамінюючої продукції, виробничого обладнання та технологічних ліній через існуючі профільні державні інституції з виділенням для цього бюджетних коштів або кредитів, отриманих під державні гарантії; використати потенціал власних інноваційних розробок для розвитку імпортозаміщення з попередньою організацією моніторингу та складання реєстру вітчизняних інноваційних продуктів, готових до впровадження; сприяти створенню замкнутих технологічних ланцюгів виробництва споживчих товарів усередині

країни через будівництво нових підприємств або перепрофілювання існуючих непрацюючих підприємств; розробити засади промислової політики як інструменту технологічної модернізації; стимулювати виробництво прогресивного технологічного обладнання для провідних секторів економіки.

Проголошена інноваційна модель економічного розвитку України передбачає реалізацію стратегії розвитку національної економіки, спрямованої на суттєве підвищення її ефективності, зростання ВВП шляхом широкої цілеспрямованої діяльності щодо створення, освоєння у виробництві й просування на ринок технологічних й організаційно-управлінських інновацій.

Слід зазначити, що протягом усього періоду існування України як самостійної держави започаткувалися трансформаційні інституційні процеси в науково-технологічній та інноваційній сфері, що привело в останні роки до певної активізації суспільства в напрямі усвідомлення ролі та значення інноваційних чинників для забезпечення соціально-економічного зростання.

У 2008-2010 рр. в Україні процес науково-технологічного та інноваційного розвитку мав задовільні ознаки. У кінцевому підсумку, обвалів як по фінансовій системі та реальному сектору економіки не спостерігалось. Зокрема, обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт (у фактичних цінах) відповідно до статистичних даних має постійну задовільну тенденцію до зростання. Зазначене суттєво вплинуло на динаміку впровадження нових технологічних процесів: збільшення їх кількості протягом 2006-2010 рр. (до того ж суттєве саме в період кризи), хоч питомо вага маловідходних та ресурсозберігаючих технологічних процесів залишається майже стабільною протягом останніх десяти років, що свідчить не лише про відсутність дієвих державних стимулів у цій сфері модернізації промисловості, але й відображає її структурну особливість - переважаюча частка підприємств низьких переділів у технологічному комплексі, які не завжди зацікавлені в модернізації своєї технологічної бази в умовах отримання високої ренти при сприятливій кон'юктурі на зовнішніх ринках. Проте саме остання обставина в кризовий і післякризовий період суттєво змінилася - на зовнішньому ринку з'явилися "нові чемпіони", які досить швидко й потужно проявили свою конкурентоспроможність завдяки своєчасно впровадженню технологій.

Загалом, темпи розбудови сучасного формату інноваційної сфери сьогодні можна визначити як занадто низькі. Негативними є тенденції розвитку інноваційного потенціалу України: знижується якісний рівень науково-технологічного потенціалу, що виражається в скороченні кількості створених зразків нової техніки, устаткування, апаратів, приладів, засобів автоматизації; продовжується зниження частки зразків нової техніки, що відповідають світовому рівню; реструктуризується галузевий склад національної економіки з орієнтацією на сектори, що відрізняються низькою наукомісткістю, у результаті - різко впав попит на наукову продукцію, проектно-дослідницькі роботи та інноваційну діяльність. Скорочення наукомісткості промислового виробництва спричинило припинення довготривалих фундаментальних досліджень і розробок, а відповідно, скорочення кількості технічних новинок світового рівня; домінує відомча система організації науки від макро- до мікрорівнів; переважає спеціалізація органі-

зації на окремих галузях наукових досліджень або обслуговуванні окремих міністерств; існують зайві бар'єри для міжгалузевої наукової кооперації, створення та розповсюдження технологій та інновацій; підтримуються адміністративні принципи розподілу ресурсів у сфері науки на всіх рівнях; продовжує реалізовуватися відомчий контроль інноваційних процесів у галузях, особливо на стадіях розробки, які представлені специфічними формами інституцій (НДІ, КБ, проектний інститут, дослідне виробництво). Проте на стадіях упровадження вплив міністерств на підприємства, особливо недержавної власності, зведений до мінімуму; більшість наукових організацій, незважаючи на підпорядкованість міністерствам, є самостійними. Зберігається організаційне відокремлення фундаментальної науки від вищої освіти, прикладної науки від підприємств. У поєднанні з відомчими бар'єрами це продукує відрив наукової діяльності від інноваційної; залишаються незмінними підвалини інституційної будови сфери науки - інституційні зміни, пов'язані зі створенням нових наукових організацій, не спрямовані на укріплення наукової бази підприємств та вишів; заводська наука традиційно займає незначне місце в інституційній структурі науки, що відбивається на інноваційній активності підприємств; підтримується дисбаланс стимулів між науковою та інноваційною діяльністю, особливо в частині пільгового оподаткування.

Технологічний розвиток галузей промисловості характеризується, перш за все, упровадженням прогресивних технологічних процесів. Статистичні дані свідчать, що за цими показниками машинобудування випереджає інші галузі і становить у середньому більше 50 %, хоч у цілому процес упровадження прогресивних технологій не відрізняється особливою стабільністю. Так, після зниження загальної кількості упроваджених технологічних процесів по промисловості у 2006 році протягом 2007-2010 рр. зазначений показник почав зростати. Проте в абсолютних цифрах це такі мізерні значення, що відкидають Україну в рейтингу за показником технологічної готовності до групи країн, які ніколи не мали власного системоутворюючого науково-технічного потенціалу. Така ж закономірність спостерігається і щодо кількості маловідходних, ресурсозберігаючих, безвідходних технологій.

Виникає необхідність уточнення пріоритетів із метою розвитку високоукладної економіки. Для цього потрібно прийняти на державному рівні налагоджений механізм проведення детальних прогнозно-аналітичних досліджень, які б дали можливість чітко й обґрунтовано визначати науково-технологічні та інноваційні пріоритети, що мали б реальну користь для вітчизняної економіки.

Інвестиційні ресурси України виснажені й не забезпечують ефективного розширеного відтворення. Очевидно, що промислові підприємства не зможуть вкладати ресурси в розробку та впровадження інновацій до того часу, поки не вирішать власних інвестиційних проблем. Зношеність основних фондів у галузях обробної промисловості в середньому сягає 59,2 % [1]; підприємства використовують украй застарілу матеріально-технічну базу, більшість обігових коштів спрямовуються не на оновлення обладнання, а на його ремонт і підтримання хоча б мінімальної здатності створювати нову вартість. Тож переважна більшість підприємств займатися високопродуктивною інноваційною діяльністю в найближчі роки не зможе. Інвестиційні ресурси юридичних осіб

значною мірою сформовані завдяки амортизаційним відрахуванням. Однак державна амортизаційна політика не відповідає вимогам сьогодення і є вкрай недосконалою. Удосконалення потребують майже всі форми державної підтримки активізації інвестиційно-інноваційного процесу в корпоративному секторі. Необхідна адекватна вимогам сьогодення трансформація амортизаційної, бюджетно-податкової, кредитної, техніко-технологічної, зовнішньоторговельної політики.

В Україні сукупна питома вага видів діяльності, що належать до високотехнологічних і середньотехнологічних високого рівня розвитку, менша за 13 %. Перспективи розширення цих видів діяльності залежать від обсягів інвестування в їх розвиток, але в них вкладається менше 5 % від інвестиційних ресурсів економіки, що не відповідає не тільки їхній ролі в економіці, але й потребам простого відтворення виробничого потенціалу. Складаються умови, що ведуть до згорання цих видів діяльності [1].

Спостерігається дуже низька частка продукції галузей, які належать до високих технологій - усього 4,6 %. Домінуючими в українському експорті є галузі середніх низьких технологій - 56,1 %. Це означає, що країна орієнтується на виробництво традиційної індустріальної продукції, яка реалізується на конкурентних насичених ринках.

Із зазначеною тенденцією тісно корелює інша - зниження чисельності винахідників, авторів промислових зразків та раціоналізаторських пропозицій у регіонах: по Дніпропетровській області - у 2010 році порівняно з 1995 роком - майже втричі; по Донецькій області за цей же період - більш ніж удвічі; по Запорізькій області - в 2,5 раза. Слід зазначити, що ці регіони традиційно вважаються промисловими, отже, відмічена тенденція - реальна втрата інноваційно-технологічного потенціалу для країни [1].

Слід відзначити недостатню увагу держави до ситуації у сфері регулювання правовідносин щодо об'єктів права промислової власності, зосередження на правових та адміністративних методах та інструментах без належного використання методів стимулюючого характеру, що призвели до катастрофічного зменшення чисельності винахідників, авторів промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій, адже порівняно з 1991р. кількість винахідників і раціоналізаторів скоротилася більш ніж у 20 разів [Там само].

Поточна структура виробництва продукції переробної промисловості обумовлює повільність якісного відтворення робочої сили та підвищення її кваліфікації. Частка галузей, які для виробництва продукції залучають низькопрофесійну робочу силу, залишається домінуючою і станом на 1 січня 2010 р. складала понад 57 % [Там само]. Натомість частка галузей, що формують попит на висококваліфіковану робочу силу, скорочується.

Слід указати на ще одну тривожну тенденцію української економіки: величезне від'ємне сальдо торговельного балансу в групах високих та середніх високих технологій, що свідчать про дуже низький власний інноваційний потенціал нашої країни. Споживаючи високотехнологічну продукцію, ми не створюємо власної виробничої бази для адекватного збільшення випуску конкурентоздатної прогресивної продукції. Такий стан не може задовольняти в контексті завдання (необхідності) створення передумов для майбутнього економічного зростання української економіки.

У високотехнологічному секторі української промисловості зберігаються стійкі диспропорції, які суттєво обмежують перспективи її зростання в довгостроковому періоді, формують значні ризики та обмеження для зміцнення конкурентоспроможності національної економіки України.

Здійснення високотехнологічного прориву й формування інноваційної економіки повинно передбачати такі складові: активну та всебічну підтримку державою, спеціальними та регіональними органами влади новостворених інноваційно-орієнтованих структур та їх потенційних утворювачів; розробку альтернативи витоку висококваліфікованих фахівців із країни, оскільки високий рівень "витоку мізків" унеможливує побудову високотехнологічної економіки; створення ринкових механізмів, що роблять розвиток науки й упровадження її досягнень економічно вигідними, оскільки інноваційні тенденції не можуть бути сформовані лише централізованими рішеннями; заохочення прямого співробітництва із закордонними науково-дослідними установами; залучення іноземних інвестицій для стимулювання розвитку сфери надризованих венчурного бізнесу; сприяння активному розвитку й функціонуванню малого інноваційного бізнесу, що є мобільніший, більшою мірою спроможний до оперативної розробки й упровадження нововведень у виробництво; створення умов поєднання елементів інноваційної інфраструктури та великих наукових й освітніх центрів; сприяння залученню внутрішніх та іноземних інвестицій до науково-технічної сфери шляхом створення сприятливого податкового клімату.

Удосконалення потребують майже всі форми державної підтримки активізації інвестиційно-інноваційного процесу в корпоративному секторі. Необхідна адекватна вимогам сьогодення трансформація амортизаційної, бюджетно-податкової, кредитної, техніко-технологічної, зовнішньоторговельної політики. Здійснення високотехнологічного прориву має забезпечуватись активною державною політикою, перш за все, у напрямі стимулювання інвестицій у високотехнологічні виробництва через: нормативно-правове забезпечення інвестиційної діяльності, створення сприятливого інституційного середовища, у тому числі формування та всебічної підтримки складових інноваційної системи (технопарки, технополіси, інфопорти, бізнес-інкубатори, "бізнес-ангели"); розробку та впровадження механізмів сприятливого фінансування та кредитування елементів інноваційної інфраструктури, у тому числі шляхом компенсації банківського відсотка учасникам технопарків за інноваційними проектами, що пройшли відповідну державну експертну комісію, часткової участі держави в прямому фінансуванні проектів технопарків за умови залучення приватного капіталу, прямої участі держави у створенні венчурних фондів із метою стимулювання розвитку венчурного бізнесу та створення умов для інвестування малим наукоємним підприємствам, створення державної кредитної установи, що має надавати пільгові кредити для підприємств та окремих розробників, які здійснюють упровадження інноваційних розробок тощо.

Головним напрямком технологічної реструктуризації галузей промисловості з метою створення сталих мотивацій для розширеного відтворення та інвестування інноваційно-технологічного розвитку має бути створення сучасного збалансованого комплексу галузей із потужним корпоративно-коопераційним каркасом, що може забезпечити щільну кооперацію

цію вітчизняних суб'єктів господарювання та вигід-не інтегрування у світову економіку.

При виробленні стратегії й політики економічного розвитку необхідно виходити з того, що політика, спрямована на стимулювання галузей із низьким рівнем переробки, не може бути основою для випереджального розвитку, навіть за умов значного збільшення виробництва й реалізації. Інвестиційні ресурси, які вкладаються у виробництва нижчих технологічних укладів, консервують структурно деформовану економіку і, врешті-решт, ведуть до відставання.

Проте українська економіка не має іншого вибору щодо моделі динамічного економічного розвитку, ніж мобілізація всіх можливостей для досягнення ефективного вписування в технологічну траєкторію еволюції людської цивілізації. Практична реалізація цього завдання потребує значних управлінських зусиль, і першим кроком повинна стати об'єктивна економічна оцінка технологічного розвитку української економіки в контексті світової еволюції технологічних укладів із тим, щоб розробити і впровадити дієві інституційні, законодавчо-нормативні та економіко-мотиваційні заходи для забезпечення прискореного розвитку галузей V та VI технологічних укладів. Необхідно на державному рівні забезпечити всебічну підтримку ініціатив органів місцевого самоврядування щодо розробки інноваційних програм і проектів у межах регіональних стратегій інноваційного розвитку, у тому числі шляхом підтримки ініціатив щодо розробки та затвердження нормативно-правової бази для стимулювання інноваційної діяльності економічних агентів, науковців та інноваторів, елементів інфраструктури регіонального ринку інновацій.

Нагальною постає проблема регулювання ринку промислової власності, яка полягає у розробці й реалізації такого нормативно-правового механізму, який би враховував особливості правовідносин національного, міждержавного й міжнародного характеру стосовно окремих видів промислової власності (патентів на винаходи, промислових зразків, корисних моделей тощо, свідоцтв про реєстрацію торговельних марок, географічних позначень тощо). При цьому слід відзначити, що, незважаючи на відмінності в рівнях розвитку окремих країн, переважає більшість проблем розвитку національних ринків промислової власності пов'язана з необхідністю врегулювання прав на об'єкти промислової власності, які створені з державних джерел фінансування, а також стимулюванням їх упровадження з метою активізації інноваційних процесів.

Висновки

Таким чином, здійснений системний аналіз виявлених тенденцій і чинників розвитку дозволив дійти висновку, що Україна нині не в змозі забезпечити випереджальний розвиток технологій та високотехнологічних галузей, оскільки параметри її інноваційно-технологічного розвитку вже давно знаходяться за межами граничних інтервалів. Протягом усього періоду існування України як самостійної держави відбувався нееквівалентний зовнішньоекономічний обмін, посилювалася її залежність від багатьох зовнішніх чинників, у тому числі функція постачальника природної сировини й робочої сили для ТНК та розвинутих країн, які концентрують глобальний інтелектуальний потенціал.

Для забезпечення ефективності інноваційного розвитку економіки надалі необхідно впорядкувати

наявну систему законодавства та доповнити її цілою низкою документів, які б регламентували та забезпечували всі складові інноваційної політики держави (створення інноваційної інфраструктури, розвиток трансферу технологій, венчурне фінансування, формування національної інноваційної системи, розвиток високотехнологічного виробництва, інтеграцію науки, освіти та виробництва, регіональний інноваційний розвиток; формування інноваційних (технологічних) кластерів тощо) і створили основу для підготовки системного Кодексу законів в інноваційній сфері.

Аналіз останніх тенденцій в економічній глобалізації і її наслідків для країн, які розвиваються, дозволяє зробити висновок про необхідність посилення ролі держави у створенні умов для підвищення конкурентоспроможності її економіки, у першу чергу, не просто з урахуванням інноваційних чинників, а з урахуванням фактора технологічного розвитку.

Нинішня економічна ситуація виникла не лише внаслідок зовнішніх впливів, але й дії внутрішніх чинників - структурної деградації національної економіки, сильної залежності від низькотехнологічних та сировинних галузей, надмірної експортної орієнтації галузей, застарілості виробничих активів реального сектора економіки. Сукупність цих чинників із новою силою актуалізує необхідність модернізації національної економіки на інноваційній основі. Світова криза загострила актуальність прискорення інноваційного процесу для компаній, галузей і національних економік у цілому. Криза спричинила новий перерозподіл усього світового економічного простору, тому дискусії навколо інноваційної моделі розвитку нині з необхідністю втілюються в конкретні стратегії держав і компаній, які розраховують на перемогу в конкурентній боротьбі за ринки в посткризовий період.

У подальших дослідженнях необхідно приділити увагу розробці не лише реальних механізмів формування господарюючої системи на основі інноваційних факторів, але й реалізації організаційного ресурсу на всіх рівнях управління науково-технологічним та інноваційним процесом. Дослідження показують, що якість та ефективність зазначеного ресурсу залежить від рівня сформованості організаційних компетенцій на рівні кожної окремої ланки управлінської структури (департаменту) розвитку інноваційної діяльності: чи на рівні міністерства (як складова адміністративного менеджменту), чи великої компанії (корпоративної структури), чи окремого середнього та малого підприємства. Суттєвого перепроектування потребує організаційна структура управління на всіх його ієрархічних рівнях, оскільки це головний інструмент управління, що регламентує склад, величину, розміщення, профіль діяльності, відповідальність, підпорядкованість структурних підрозділів, поєднаних загальним апаратом управління для виконання всіх цільових функцій, зафіксованих у відповідних постановках чи статутах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Корпоративні структури в національній інноваційній системі України / [за ред. Л. І. Федулової]. - К. : УкрІНТЕІ, 2007. - 812 с.
3. Конкурентоспроможність економіки України : стан і перспективи підвищення / [за ред. І. В. Крючкової]. - К. : Основа, 2007. - 488 с.

4. Инновационный потенциал: современное состояние и перспективы развития : [монография] / В. Г. Матвейкин, С. И. Дворецкий, Л. В. Минько, В. П. Таров, Л. Н. Чайникова, О. И. Летунова. - М. : Изд-во Машиностроение-1, 2007. - 284 с.

5. Инновационный менеджмент: Концепции, многоуров-

невые стратегии и механизмы инновационного развития / [под ред. В. М. Аньшина, А. А. Дагаева]. - М. : Дело, 2007. - 584 с.

6. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України : у 3-х тт. / [за ред. В. М. Гейця, В. П. Семіноженка, Б. Є. Кваснюка]. - К. : Фенікс, 2007. - Т. 2: Інноваційно-технологічний розвиток економіки. - 564 с.

O. Yakymenko

ANALYSIS OF KEY TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE POTENTIAL OF UKRAINE

The article made a systematic analysis of the identified trends and factors for innovation potential of enterprises in Ukraine. It is concluded that Ukraine currently unable to provide Leading technology and high-tech industries as its parameters innovation and technological development have long been outside the boundary interval. Throughout the period of existence of Ukraine as an independent state there was nonequivalent foreign economic exchange, intensified its dependence on many external factors, including a supplier of natural raw materials and labor to multinationals and developed countries to focus global intellectual potential.

Key words: innovation potential, class of technology, innovation process, a high-tech products.

© О. Якименко

Надійшла до редакції 13.02.2012

УДК 351.743:94(470) "50-60"

РЕОРГАНІЗАЦІЇ МВС У МОГП* У СЕРЕДИНІ 50-х - НА ПОЧАТКУ 60-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

ОЛЕГ БЕЗНОСЮК,

кандидат історичних наук, завідувач відділу організаційно-наукової роботи Буришинського енергетичного коледжу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

У статті проаналізовано особливості реорганізації державно-управлінських структур та суспільно-політичних процесів, які відбувалися в середині 50-х років - на початку 60-х років ХХ століття в СРСР. Показано їх спрямованість на лібералізацію та десталінізацію.

Ключові слова: політичний режим, радянська влада, суспільно-політичні процеси, законодавча влада, працівники міліції, реорганізація МВС у МОГП.

Постановка проблеми. Радянська історіографія характерна тим, що перед дослідниками були встановлені чіткі ідеологічні бар'єри. До того ж усі архівні джерела, які могли дати уявлення про справжню картину організації та діяльності органів МВС-МОГП, за радянських часів були практично недоступні науковцям. Публікувалися лише нечисленні узагальнюючі праці, присвячені розбудові органів внутрішніх справ, вихід яких пов'язувався з ювілейними датами їх існування. Хоч і написані з певними ідеологічними обмеженнями, ці праці дають більш повне уявлення про історичний шлях, що прой-

шли органи міліції з моменту свого заснування та реорганізації. Ряд авторів розкриває основні принципи організації та діяльності органів міліції, їх завдання та структурне вдосконалення, навчання та виховання кадрів. Певну увагу на їх сторінках приділено й питанням розвитку міліції та вдосконаленню її організаційної структури в союзних республіках, у тому числі в Україні. Однак в основу цих досліджень було покладено лише функціонування міліції, а питання системного, критичного аналізу організації, реорганізації та діяльності МВС-МОГП залишилися поза увагою дослідників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. 3 проголошенням державної самостійності України та демократизацією всіх сфер життя настав новий етап

* МВС - Міністерство внутрішніх справ; МОГП - Міністерство охорони громадського порядку.